

Nieuwsbrief leren

leren en studeren op de basisschool

nummer 11

november 2002

Lieven Coppens

*Wil je deze nieuwsbrief ook ontvangen? Dat kan. Stuur een email naar nieuwsbrief.leren@planetinternet.be met daarin jouw emailadres en de vermelding "Nieuwsbrief leren". Let wel: deze nieuwsbrief wordt **enkel via email** verstuurd!*

Tips voor ouders die thuis met hun kind willen lezen

Regelmatig krijg ik de vraag van ouders of ze hun kind ook thuis kunnen helpen bij het lezen. Voor hen stelde ik, vanuit verschillende bronnen¹, de volgende lijst met tips op.

Tips bij het luidop lezen

- /// Lees elke dag tenminste een kwartier;
- /// Lees op een aangename, rustige en goed verlichte plaats;
- /// Geef jouw kind exclusieve aandacht;
- /// Introduceer het boek: lees de titel, de naam van de auteur en de naam van de illustrator;
- /// Bestudeer de boekomslag en bespreek met jouw kind waarover het boek zou kunnen gaan. Stel voor waarnaar jouw kind moet uitkijken of luisteren;
- /// Geef jouw kind de tijd om opmerkingen te maken over wat het ziet en hoort;
- /// Wijs wat je leest met je vinger aan;
- /// Lees met gevoel. Verander je stem al naargelang het personage. Lees de opwindende delen iets sneller;
- /// Stel na het lezen van een verhaal vragen die het denken van jouw kind stimuleren.

Positieve leeservaringen bevorderen

- /// Leg alle mogelijke leesmaterialen - daarbij ook boeken, tijdschriften en kleurrijke catalogi - duidelijk zichtbaar overal in huis;
- /// Stel lezen voor als een doelgerichte activiteit - een middel om bruikbare informatie te verzamelen om, bijvoorbeeld, papieren vliegtuigjes te maken, een postzegel uit de verzameling van jouw kind te identificeren of een familie-uitstapje te plannen;
- /// Verleng de positieve leeservaringen van jouw kind. Als jouw kind bijvoorbeeld genoten heeft van een boek over dino's, ga daarna dan eens naar een natuurhistorisch museum;
- /// Lezen blijft niet beperkt tot het lezen van boeken. Er bestaat ook nog zoiets als het lezen van menu's, verkeerstekens, etiketten bij voedsel en bladmuziek;
- /// Profiteer van alle onverwachte leesmogelijkheden die opduiken in de loop van een dag;
- /// Laat jouw kind zelf de boeken kiezen waarvoor het interesse heeft;
- /// Laat jouw kind zelf het boek vasthouden, de bladzijden omslaan en de tekeningen bekijken;
- /// Jouw kind kan zijn belangstelling voor het verhaal verliezen, maar zal vaak toch nog plezier beleven aan het wijzen naar de details van de illustraties.

¹ leesbevordering.bib.vlaanderen.be
www.rifreadingplanet.org
www.frontiercollege.ca/englich/programs/children/tips.htm

Help kinderen het lezen te ontdekken

- /// Ga na welke auteurs het soort boeken schrijft dat jouw kind graag leest;
- /// Werk aan luistervaardigheden en breid de woordenschat uit;
- /// Spreek over de personages, de verhaallijn en de kern van het verhaal en relateer deze aan het dagelijkse leven van jouw kind;
- /// Verwerf kennis over een verscheidenheid van onderwerpen.

Eenvoudige stappen om het lezen aan te moedigen

- /// Ga met jouw kind naar de bibliotheek;
- /// Schrijf dingen neer voor jouw kind: een kattebelletje, een boodschappenlijst, een mop, een geheugensteuntje;
- /// Ga samen dingen bezoeken: kinderen leren uit wat ze zien en doen.

Stop met lezen als jouw kind zijn belangstelling verliest

- /// Korte leesmomenen brengen op;
- /// Dwing een kind nooit om boeken te lezen die het niet graag leest;
- /// Jouw kind kan verschillende boeken lezen; een boek waarmee je begonnen bent, hoeft echt niet uitgelezen te worden;
- /// Herlees de lievelingsboeken van jouw kind. Jonge kinderen willen vaak dat hetzelfde verhaal keer op keer herlezen wordt;
- /// Wees geduldig.

Wees als ouder een voorbeeld

- /// Kinderen leren van voorbeelden: als ze zien dat hun ouders ook lezen, dan zullen ze dat ook willen doen.

Het belang van voorlezen

- /// Kinderen aan wie veel wordt voorgelezen zijn meer gemotiveerd om zelf te leren lezen en hebben er ook minder moeite mee;
- /// Kinderen die pas leren lezen, verliezen soms het plezier in het lezen omdat de verhaaltjes die ze leesttechnisch aankunnen te eenvoudig zijn. Voorlezen van langere en moeilijkere verhalen helpt hen door die periode heen.

De hertekening van het onderwijslandschap: visienota van Marleen Vanderpoorten

Op 24 oktober 2002 verscheen de *Visienota onderwijslandschap basisonderwijs* van minister Vanderpoorten. Belangrijk genoeg om enkele onderwerpen te verwijzen naar de nieuwsbrief van december om zo ruimte te maken om het over deze visietekst te hebben. Zie dit stukje niet als een geannoteerde samenvatting. De bedoeling is een aantal belangrijke punten aan te halen.

Uitgangspunt van deze nota is het organiseren van scholengemeenschappen op het niveau van het basisonderwijs vanaf 1 september 2003. De basisschool moet door het samengaan met andere scholen een levenskrachtige school worden die op een professionele manier in staat is haar pedagogisch, materieel en financieel beleid te realiseren, terwijl ze er voor zorgt dat alle leerlingen onderwijs op maat blijven krijgen. Deze impliciete verwijzing naar haar nota *Maatwerk in samenspraak* is duidelijk.

Van deze scholengemeenschappen verwacht de minister een aantal directe voordelen, te weten:

- /// Een efficiënter beheer van:
 - middelen,
 - structuren,
 - ondersteunende initiatieven;
- /// Versterken van de onderwijsdeskundigheid van de school.

De minister is er zich wel van bewust dat deze scholengemeenschappen voldoende middelen zullen moeten krijgen op het vlak van personeel en geld.

Vanuit het perspectief van de kinderen worden vijf basisprincipes aangehaald, die reeds eerder gekend waren bij iedereen die nauw bij het basisonderwijs betrokken is:

- /// De school moet de kinderen **een brede basisvorming** garanderen. Dat betekent dat naast het aanleren van de basisvaardigheden van rekenen en taal de school ook de sociale, emotionele, motorische en culturele ontwikkeling van de kinderen moet stimuleren. Niet als een extra opdracht die de werkdruk van de leerkrachten doet stijgen, wel als invulling van de tijd en de energie die vrijkomt doordat de basisschool zich niet meer richt op inhouden die voorbijgestreefd zijn, in het secundair aangebracht worden of ook buiten het schoolse aangeboden worden. Opmerkelijk in deze visietekst is echter dat er niet aangegeven wordt welke inhouden kunnen (mogen) weggelaten worden. Een brede basisvorming betekent in deze context ook dat de leerlingen niet langer een gemeenschappelijke leerstof moeten verwerven, maar wel een leerstof op hun maat. Het leerstofdenken wordt hier vervangen door de ontwikkelingsgerichte benadering;
- /// Het leren op de basisschool moet **actief leren** worden: de leerstofoverdracht van leerkracht naar leerling is niet langer gewenst, ze worden nu beiden actieve partners. Kinderen moeten vaardigheden aangereikt krijgen die hen in staat stellen zelf informatie op te zoeken, te interpreteren en te verwerken. De rol van de informatie- en communicatietechnologie en het internet zijn hierbij zeer belangrijk. De leerling leert niet langer enkel via zijn leerkracht, maar ook via zijn medeleerlingen, via observatie, deelname ter plaatse en via de media;
- /// Het leren op de basisschool moet afgestemd zijn op de leef- en belevingswereld van het kind. Ze moeten weten waarom ze leren. Thematisch of projectmatig leren speelt hierbij een zeer belangrijke rol. Het leren wordt gezien in zijn **horizontale samenhang**;
- /// De ontwikkelingsgerichte benadering vraagt ook een **verticale samenhang** tussen de leerstof. Hierdoor wordt het **jaarklassensysteem** meer en meer **onhoudbaar**. Het basisonderwijs zal zich zeer flexibel moeten opstellen om de overgangsmomenten in het onderwijs af te stemmen op de ontwikkeling van elk kind afzonderlijk;
- /// Het leren op de school moet zorgbreed zijn en gelijke onderwijskansen bieden. Dit is noodzakelijk als men alle kinderen zoveel mogelijk wil geven waar ze recht op hebben. Dit houdt een aantal consequenties in:
 - de leerweg van de kinderen mag onderling verschillen;
 - het begin- en eindpunt van het leren mag voor de kinderen verschillen;
 - de school moet samenwerken met de ouders: beide partners kunnen elkaar versterken. Waar nodig kunnen gezinsondersteunende initiatieven opgestart worden. Een aantal

schoolondersteunende diensten zoals CLB, schoolopbouwwerk en dergelijke meer kunnen hier een belangrijke rol spelen.

Het decreet **Gelijke OnderwijsKansen** wordt hier gesitueerd. Het biedt ouders en leerlingen een **Lokaal OverlegPlatform** en de Commissie inzake leerlingenrechten die beiden een belangrijke rol spelen bij het bewaken van het principiële inschrijvingsrecht. Waar de zorgverbreding vroeger bijna uitsluitend gebruikt werd voor kinderen met leerstoornissen, moeten de middelen van het geïntegreerd ondersteuningsaanbod in eerste instantie tegemoet komen aan de kansarme leerlingen. Naast detectie van problemen moet de school nu ook in staat gesteld worden om problemen te voorkomen en op problemen te anticiperen die risicoleerlingen anders zouden kunnen krijgen. Nog anders gezegd: de extra uren zorgverbreding werden oneigenlijk gebruikt, omdat ze aangewend werden voor kinderen met leerstoornissen en niet voor leerbedreigde en kansarme kinderen. Dit werd door de overheid in het verleden aanvaard, maar wordt nu duidelijk bijgestuurd¹.

Vanaf het schooljaar 2003-2004 kunnen er weer nieuwe scholen opgericht worden. Een aantal voorwaarden waaronder dit kan zijn echter wel gewijzigd:

- /// Het moeten basisscholen zijn: afzonderlijke kleuter- of lagere scholen kunnen niet meer opgericht worden;
- /// De scholen moeten op een bepaalde afstand liggen van elke andere school of vestigingsplaats voor kleuter-, lager- of basisonderwijs van dezelfde groep. Deze afstanden zijn:
 - 3 km indien er minder dan 500 inwoners zijn per km²;
 - 2 km indien er meer dan 500 inwoners zijn per km²;
- /// Het minimum aantal leerlingen om een school op te kunnen richten blijft behouden².

De scholengemeenschappen voor het basisonderwijs worden aanbevolen door de minister, niet verplicht. De grote lijnen voor het oprichten van deze gemeenschappen zijn:

- /// De scholen worden aangemoedigd om zich te verenigen in scholengemeenschappen doordat ze meer middelen zullen toegewezen krijgen dan scholen die afzonderlijk blijven;
- /// De overkoepelende structuur van de scholengemeenschappen situeert zich op bestuurlijk vlak en brengt de pedagogische visie en de sociale betekenis van de afzonderlijke scholen niet in gevaar;
- /// De scholengemeenschap moeten binnen een bepaalde onderwijszone gesitueerd zijn. Hiervoor worden de onderwijszones zoals deze gelden voor het secundair onderwijs toegepast. Omwille van bepaalde affiniteiten kan een scholengemeenschap ook gevormd worden door scholen uit twee aanpalende zones;

¹ Scholen die werken met het geïntegreerd ondersteuningsaanbod moeten er zich volgens mij dus goed van bewust zijn dat de GOK-uren ook moeten ingevuld worden vanuit een preventiegedachte en vanuit de wil te anticiperen op problemen die zouden kunnen ontstaan bij risicoleerlingen. Enkel werken aan detectie en remediëren van problemen is mijns inziens even oneigenlijk als het in het verleden aanwenden van de uren zorgverbreding voor het behandelen van kinderen met leerproblemen. Dit zou op geen enkele manier het toekennen van een pakket zorguren aan alle basisscholen, dat in het vooruitzicht wordt gesteld vanaf 1 september 2003, in gevaar mogen brengen. Het lijkt me immers vanzelfsprekend dat de eerste fase van de **Gelijke OnderwijsKansen** zal geëvalueerd worden alvorens de tweede fase kan starten. GOK-uren die een verkapte taakklas zullen blijken te zijn, zouden de in het vooruitzicht gestelde zorguren wel eens kunnen hypothekeren.

² Deze normen zijn de volgende:

	< 75 inwoners/km ²	75 - 500 inwoners/km ²	> 500 inwoners/km ²
eerste bestaansjaar	25	37	50
tweede bestaansjaar	40	60	80
derde bestaansjaar	55	82	110
vierde bestaansjaar	70	105	140

- /// Scholengemeenschappen kunnen gevormd worden binnen het eigen schoolbestuur, tussen scholen van verschillende schoolbesturen en tussen scholen van verschillende netten. Elke scholengemeenschap moet zowel kleuter- als lager onderwijs bevatten. Ook scholen van het buitengewoon onderwijs kunnen tot een scholengemeenschap behoren;
- /// Er wordt geen decretale beheersstructuur vastgelegd. Er komt enkel een raamtekst waarin de voorwaarden staan om als scholengemeenschap erkend te worden. Ook hun bevoegdheden zullen in deze tekst worden beschreven;
- /// Er wordt geen beperking gelegd op het aantal scholengemeenschappen. Er wordt wel een minimum leerlingenaantal vooropgesteld, dat momenteel vastligt op ongeveer 900 leerlingen;
- /// Er worden een aantal stimuli in het vooruitzicht gesteld voor scholen die zich verenigen in scholengemeenschappen;
- /// Het schooljaar 2003-2004 wordt gezien als een overgangsjaar voor het oprichten van de scholengemeenschappen.

Een laatste punt dat ik uit deze visienota wil aanhalen is de zorgcoördinatie. Deze zorgcoördinatie wordt in de visienota ingedeeld bij de [ondersteunende omkadering](#). Deze is bedoeld voor leerlingen die omwille van leerstoornissen, emotionele problemen of wat dan ook gedurende een bepaalde tijd (kort of lang) extra zorg vragen. Hiertoe zal elke school vanaf 1 september 2003 een aantal uren zorg toegewezen krijgen, gebaseerd op het totaal aantal leerlingen. Het plaatselijke beleid moet deze uren zorg invullen, rekening houdend met:

- /// De noden van de leerlingen;
- /// De mogelijkheden en beperkingen van het personeel.

Dit zorgbeleid kan en zal dus een verschillende vorm krijgen naargelang de plaats. Het zal dan ook gerealiseerd worden door één persoon (de zorgcoördinator) of een groep personen (het zorgteam). Dit zorgbeleid heeft drie belangrijke taken:

- /// De zorg coördineren op het niveau van de school en de scholengemeenschap. De zorgcoördinator (het zorgteam)¹ moet zichtbaar aanwezig zijn op school en deel uitmaken van het schoolteam. Hij is per definitie het aanspreekpunt voor:
 - leerlingen,
 - leerkrachten,
 - ouders,
 - externe hulpverleners,
 - ...

Hij moet niet alleen zeer goed op de hoogte zijn van de noden van leerlingen en leerkrachten, maar ook goed weten waar men samen naar toe wil en op wie men daarvoor kan rekenen, zowel intern als extern.

Zorgcoördinatie houdt zeker in dat er overleg wordt georganiseerd waarop de pedagogische en didactische knelpunten van de school worden geduid en besproken. Deze knelpunten zullen dan binnen de school of scholengemeenschap op een gelijkgerichte manier moeten worden aangepakt. De zorgcoördinator heeft hier bepaalde verantwoordelijkheden:

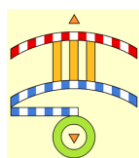
- Brugfunctie naar het multidisciplinair team van het CLB;
- Organisatie van het overleg en de samenwerking met externen;
- Stimuleren van ouderbetrokkenheid;
- Bevorderen van de communicatie met de ouders.

¹ Vanaf hier gebruik ik enkel nog de term zorgcoördinator. Het is vanzelfsprekend dat daarmee (naargelang de plaatselijke situatie) ook het zorgteam bedoeld wordt.

Daarbij aansluitend kan hij een aantal concrete initiatieven nemen om de zorg voor de individuele leerling te verbeteren:

- Introduceren en ondersteunen van het gebruik van een leerlingvolgsysteem;
 - Uittekenen van gedifferentieerde leertrajecten;
 - Uitproberen van flexibele groeperingsvormen;
 - Organiseren en toegankelijk maken van een registratiesysteem voor leerlinggebonden informatie;
 - Inrichten van een orthotheek;
 - Kwaliteitsbewaking van het eigen zorgbeleid¹;
- /// Het ondersteunen van het handelen van de leerkracht, met het oog op preventie en remediëring voor individuele leerlingen en groepen. Dit kan door coaching en collegiale consultatie;
- /// Het begeleiden van individuele leerlingen vanuit de eigen deskundigheid of om de taak van de leerkracht te verlichten. Binnen de context van de school moet men kunnen beroep doen op de zorgcoördinator als tweedelijnszorgverstrekker;
- /// Het organiseren en bewaken van het nascholingsbeleid van de school, zodat de interne deskundigheid blijft toenemen.

Interessante internetadressen

Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs

www.cego.be

φφφ

Interculturaliseren in het onderwijs

www.tijm.nl

φφφ

Landelijk expertisecentrum voor multiculturele ontwikkeling

www.forum.nl

φφφ

Onderwijsachterstanden

www.onderwijsachterstanden.nl

φφφ

Steunpunt InterCultureel Onderwijs

www.steunpuntico.be

φφφ

¹ Wanneer ik dit allemaal op een rijtje zet, lijkt het mij dat er heel wat van die zorgcoördinator verwacht wordt. De zorgcoördinator moet kwalificaties bezitten op het vlak van schoolorganisatie, didactiek, pedagogiek, schoolpsychologie, communicatie, intermenselijke relaties en dergelijke meer. Daarenboven moet hij, gezien het specifiek karakter van bepaalde opdrachten, aanvaard worden door alle leden van het schoolteam: kwaliteitsbewaking betekent zowel proces- als productevaluatie en kan, indien niet tactvol uitgevoerd, sterk bedreigend werken. Mij lijkt dit maar haalbaar als er een gedegen navorming komt rond al deze thema's. Hier betrouwen op de ervaringsdeskundigheid van de zorgcoördinator alleen lijkt me niet voldoende.